

Tandfyldninger og -indlæg

Tandfyldninger og -indlæg

Mange har prøvet at have et hul i en tand (caries) og få det behandlet med en fyldning. Men der findes forskellige materialer og metoder, og hvordan adskiller de sig egentligt fra hinanden?

Plastiske fyldningsmaterialer er bløde, kan formes og lægges direkte i en tands hul. Det gælder plast, glasionomer-cement og sølvamalgam. Alle tre materialetyper stivner først, efter at de er lagt i tanden.

Er der tale om en meget beskadiget tand, kan de plastiske fyldningsmaterialer ikke holde, og der må fremstilles et indlæg. Indlæg fremstilles uden for munden og formes, så de gengiver tandens oprindelige facon. Indlæg er støbte eller fræsedede ud, så de passer til tandens hul, hvor de limes eller cementseres fast. Indlæg kan fremstilles i guld, porcelæn eller plast.

Plast

Det mest almindelige fyldningsmateriale, tandlægerne anvender i dag, er plast. Det har i mange år været anvendt til især fortænder, fordi det er tandfarvet. Men de materialemæssige egenskaber er nu blevet så gode, at plast i de fleste tilfælde også kan anvendes til fyldninger i kindtænder.

Caries er fjernet, og tanden er klar til en fyldning.

Lige efter at tanden er blevet behandlet med en plastfyldning.

Hvordan adskiller de forskellige materialer til genopbygning af tænder sig fra hinanden?

Selv en ødelagt fortand kan i dag ofte bygges op med et pænt og holdbart plasthjørne, så en kronebehandling kan undgås.

Ituslået fortand på en 14-årig pige.

Plast limes til tanden og hærdes med en lampe. Der kan tygges straks efter, at fyldningen er lavet.

Samme fortand fem år efter, at tanden blev repareret med plast.

Lim og plast kan forstærke tanden, men mens fyldningen fremstilles, er limningsteknikken sårbar over for fugt.

Det betyder, at der ikke altid kan laves en tæt plastfyldning, fx hvis fyldningen går ned under tandkødet, eller hvis tanden sidder langt tilbage i munden.

Hvis en plastfyldning ikke er tæt, kan der komme caries eller misfarvning i kanten på et senere tidspunkt, og fyldningen bliver derfor mindre holdbar. I sådanne tilfælde vil det derfor ofte være bedre at anvende sølvamalgam. På fortænder kan der i stedet vælges glasionomercement, som også er tandfarvet.

Plast er et dyrt fyldningsmateriale, som er kompliceret og tidskrævende at arbejde med for tandlægen, og derfor koster en plastfyldning mere end en sølv-amalgamfyldning.

Ganske få mennesker kan udvikle allergi for plast, og de skal selvfølgelig ikke have plastfyldninger.

Glasionomercement

Glasionomercement er tandfarvet ligesom plast, men ikke altid helt så pænt. Det indeholder fluor og er dermed rigtig godt til at forebygge caries ved en fyldningskant. Hos personer, der har vanskeligt ved at holde tænderne helt rene eller har nedsat spytksekretion og derved let får caries, kan glasionomercement være med til at forebygge ny caries.

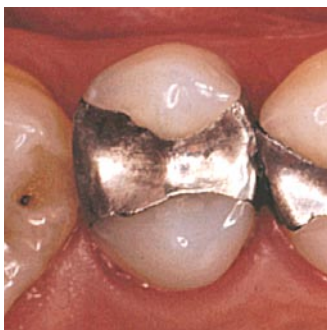
Glasionomercement er ikke så stærkt som plast og anvendes derfor ikke på tyggefladerne i blivende tænder. Derimod er det velegnet til fyldninger langs tandkødsranden, på rodooverflader og til reparationer ved siden af gamle fyldninger, indlæg eller kroner.

I mælketænder – hvor fyldninger ikke skal holde så længe som i blivende tænder – er glasionomercement det hyppigst anvendte materiale.

Nogle glasionomercementtyper indeholder plast, og de hærdes med en lampe. Andre hærder af sig selv i løbet af nogle få minutter. I begge tilfælde kan der tygges umiddelbart efter, at fyldningen er lavet. Prisen for en fyldning i glasionomercement er som regel den samme som for plast.

Sølvamalgam

Sølvamalgam er en blanding af sølv og andre hårde metaller samt kviksølv. Metallerne blandes, lige inden de fyldes i tanden, og en time efter er fyldningen helt hård, så der igen kan tygges.

20-30 år gamle amalgamfyldninger.

Sølvamalgam har tidligere været det mest anvendte fyldningsmateriale, fordi det er et holdbart og billigt materiale. Men af hensyn til miljøet er der i dag et generelt forbud mod at bruge kviksølvholdige metaller, da kviksølv er svært nedbrydeligt i naturen. Sølvamalgam må derfor kun anvendes i de tilfælde, hvor det ikke er muligt at fremstille en god og holdbar fyldning i plast. Det kan fx være, når et cariesangreb går ned under tandkødet, så der ikke kan holdes tørt, mens fyldningen lægges. Det kan også være, når der er så langt til nabotanden, at der ikke kan skabes tæt nok kontakt mellem tænderne med en plastfyldning, så mad risikerer at blive tygget ned i tandkødet. Den tætte kontakt er nemmere at skabe med en amalgamfyldning.

I mælketænder må der ikke anvendes amalgam. I stedet bruges glasionomercement og plast, da disse materialer her har vist tilstrækkelig god holdbarhed.

Der har været megen debat om, hvorvidt amalgam er sundhedsskadeligt for mennesker på grund af indholdet af kviksølv. Mange videnskabelige undersøgelser har imidlertid vist, at den mængde kviksølv, der frigives, er så lille, at den ikke spiller nogen rolle for vores sundhed. Dog er der ganske få mennesker, som er allergiske over for sølvamalgam, og de skal naturligvis have andre fyldningsmaterialer.

Guldindlæg

Guldindlæg eller guld-kroner bruges især til meget beskadigede tænder, hvor en fyldning i plast eller sølvamalgam ikke kan beskytte tanden godt nok.

Begge kindtænder er behandlet med guldindlæg.

Når tandlægen har slebet tanden til, tages der et aftryk, som bruges til at lave en gipsmodel af tanden. På denne fremstiller en tandtekniker det støbte indlæg, så det passer præcist til tanden, hvorefter tandlægen kan lime det fast med en særlig cement.

Guld er det stærkeste materiale til at reparere tænder med. Det er blødt at bide på, og kun meget få udvikler allergi over for guld. Men det er et dyrt materiale, og det er ikke tandfarvet. Guld til tandbehandling bliver dog nok aldrig uaktuelt, og visse typer af behandlinger kan næppe udføres med et bedre materiale end guld.

Porcelæns- og plastindlæg

Ligesom ved guldindlæg bruges porcelæns- og plastindlæg især, når skaden på tanden er så stor, at en fyldning i plast eller sølvamalgam ikke kan beskytte tanden godt nok. Begge typer indlæg kan fremstilles i farver, der passer til tanden, så de næsten ikke kan ses. Tandlægen tager et aftryk, hvorefter indlægget støbes eller hærdes ud fra en model af tanden. Indlæg kan også fræses ud af en porcelæns- eller plastblok ved brug af computerteknik. De limes til tanden med en plastlim, så tanden i mange tilfælde styrkes.

Porcelænsindlæg er lidt hårdere at bide på end guld og plast, men for de fleste er det ikke noget problem.

Tand slebet i form til et porcelænsindlæg.

Porcelænsindlæg.

Samme tand med det færdige porcelænsindlæg.

De holder lidt bedre end plastindlæg, men selv om de har god holdbarhed, holder de ikke så længe som guldindlæg, fordi porcelænet er sprødt og kan knække. Porcelænsindlæg er på grund af den besværlige fremstillingsteknik ofte lige så dyre som guldindlæg. Porcelæn, som også kaldes keramik, er et meget stabilt materiale, som næsten alle kan tåle.

Plastindlæg er lidt lettere at fremstille end porcelænsindlæg og er derfor ofte lidt billigere. Plasten, der anvendes til indlæg, har de samme materialeegenskaber som plast til fyldninger.

Kroner

I nogle tilfælde er en tand så ødelagt, at den ikke kan repareres med en fyldning, men er nødt til at få en krone. Læs mere om denne behandling i brochuren "Kroner og broer".

Denne brochure er et supplement til de oplysninger,
som din tandlæge har givet dig.

Tandlæge:

© Information fra
Tandlægeforeningen
Tlf. 70 25 77 11

Denne patientvejledning er
revideret af overtandlæge
Ulla Pallesen, Tandlægeskolen,
Københavns Universitet i
samarbejde med Tandlæge-
foreningen.

Oplag: 2.500
April 2009